

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
3231-14

meddelad i Stockholm den 4 juni 2015

KLAGANDE

AA

Ombud: Jur. kand. Ingemar Folke
Renstiernas gata 40
116 31 Stockholm

MOTPART

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 20 maj 2014 i mål nr 6419-13, se bilaga
(här borttagen)

SAKEN

Behörighet av utöva yrke inom hälso- och sjukvårdens område

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

AA dömdes i maj 1995 av Agder Lagmannsrett i Norge till femton års fängelse för ett antal brott, däribland försök till dråp, tre grova rån, ett rånförsök och förfalskning. Merparten av brotten hade begåtts i Norge, huvudsakligen under en vecka i slutet av september 1994. Två av rånen hade ägt rum i Sverige år 1991.

Dok.Id 156642

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Verkställigheten av straffet påbörjades i Norge men överflyttades 1996 till Sverige. I september 2004 frigavs AA villkorligt. Prövotiden löpte ut den 28 september 2009. År 2012 ansökte han hos Socialstyrelsen om att få legitimation som psykolog.

Socialstyrelsen beslutade den 12 oktober 2012 att avslå AAs ansökan. Som skäl för beslutet anfördes bl.a. att han gjort sig skyldig till sådana allvarliga brott som var ägnade att påverka förtroendet för honom. Brottsligheten, som hade ansetts ha ett högt straffvärde, var av hänsynslös art och riktade sig mot flera andra personers liv och hälsa. De drabbade personerna hade fått psykiska men av det som inträffade. Trots att lång tid förflutit ansåg Socialstyrelsen, med hänsyn till brottslighetens art och omständigheterna kring brotten, att det kunde hållas för troligt att brotten hade inverkan på förtroendet AA och att det inte förelåg sådana särskilda skäl att återkallelse skulle ha underlåtit om han varit legitimerad.

AA överklagade beslutet hos Förvaltningsrätten i Stockholm som avslog överklagandet, varefter Kammarätten i Stockholm avslog hans överklagande av förvaltningsrättens dom.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att han ska beviljas legitimation som psykolog. Han anför bl.a. följande. Mer än tjugo år har förflutit sedan han begick de brott det är fråga om. Den restriktivitet som förarbetena till patientsäkerhetslagen förordar i situationer som den nu föreliggande borde inte behöva drivas längre än så. De brott han dömts för framgår numera inte av utdrag från belastningsregistret eftersom det gallras när tio år förflutit sedan frigivningen. Att belastningsregistret ska gallras efter viss tid ger stöd för att samhället på det sättet vill ge den dömda möjlighet att slippa belastas alltför länge av sitt kriminella förflutna. Att någon begått en gärning som bedöms tillhöra kategorin ”de grövsta brotten” innebär inte att denne ska åläggas ett livslångt yrkesförbud inom vården oavsett hur hans person och livsföring hinner förändras.

Socialstyrelsen bestrider bifall till överklagandet och hänvisar till vad som tidigare anförts.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering m.m.

Av 4 kap. 1 § första stycket patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, framgår bl.a. att den som avlagt psykologexamen och fullgjort praktisk tjänstgöring, efter ansökan ska få legitimation för yrket. Enligt andra stycket får dock legitimation inte meddelas om förhållandena är sådana att legitimationen skulle ha återkallats enligt bestämmelserna i 8 kap. om sökanden hade varit legitimerad.

I 8 kap. 3 § första stycket 2 PSL föreskrivs att legitimation att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården ska återkallas om den legitimerade i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att påverka förtroendet för honom eller henne. Enligt andra stycket får återkallelse underlåtas om det finns särskilda skäl.

I förarbetena till patientsäkerhetslagen uttalas bl.a. att brott som är ägnade att påverka förtroendet för den legitimerade kan vara exempelvis brott mot annans liv eller hälsa, narkotikabrott, sexualbrott, barnpornografibrott, förfalskningsbrott, osant intygande och mened (prop. 2009/10:210 s. 112 f. och 233). Förutom att brottet i sig ska vara ägnat att påverka förtroendet för den legitimerade, ska brottsligheten i det enskilda fallet vara att anse som allvarlig. Vid denna prövning ska göras en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter, såsom brottslighetens art, brottets straffvärde, påföljden, eventuella förmildrande eller försvårande omständigheter och gärningsmannens motiv för brottet.

Vidare sägs att det dock bör vara möjligt att t.ex. beakta om det förflutit så lång tid från det att brottet begicks att det inte längre kan hållas för troligt att brottet har inverkan på förtroendet för yrkesutövaren (a. prop. s. 113). Hur lång tid som ska ha passerat får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. I för-

Mål nr
3231-14

fattningskommentaren till 8 kap. 3 § andra stycket talas om ”avsevärd tid”, samtidigt som det framhålls att användningen av undantagsregeln beträffande de grövsta brotten får förutsättas ske med restriktivitet (a. prop. s. 233).

Även omständigheter som kan hänföras till yrkesutövarens personliga förhållanden bör kunna beaktas vid bedömningen av om det finns särskilda skäl att underlåta återkallelse. Om en brottslig gärning haft sin grund i exempelvis sjukdom, missbruk eller sociala missförhållanden och dessa omständigheter inte längre kvarstår vid prövningen kan särskilda skäl anses föreligga (a. prop. s. 233).

Vad målet gäller

Frågan i målet gäller förutsättningarna för att den som dömts till ett långt fängelsestraff för flera mycket allvarliga brott ska få legitimation som psykolog.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av domen från Agder lagmannsrett framgår att AA gjort sig skyldig till ett antal mycket allvarliga brott, däribland flera grova rån och försök till dråp. Redan rånerna och rånförsöket i sig ansågs motivera ett förhållandevis långt fängelsestraff, bl.a. mot bakgrund av det delvis brutala utförandet. Under gärningsmännens flykt efter det sista rånet togs vidare flera personer som gisslan och hotades till livet. Vid bedömningen av straffvärdet framhöll domstolen även de försvårande omständigheterna vid dessa brott, däribland det lidande AA avsiktligt utsatt gisslan för, att flera av brottsoffren fått psykiska men samt att dråpförsöket avsett en polis. Några förmildrande omständigheter ansågs inte föreligga.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening kan det inte råda något tvivel om att den brottslighet AA gjort sig skyldig till är allvarlig och ägnad att påverka förtroendet för honom i hans yrkesutövning som psykolog, på det sätt som avses i 8 kap. 3 § första stycket 2 PSL. Frågan blir därmed om det finns särskilda skäl för att han ändå ska få legitimation för yrket.

Legitimationens huvudfunktion är att vara en garanti för en viss kunskapsnivå och för sådana egenskaper hos yrkesutövaren att denne förtjänar allmänhetens och myndigheternas förtroende (prop. 1983/84:179 s. 12 och prop. 2009/10:210 s. 159). Skälet till att även sådan allvarlig brottslighet som saknar samband med yrkesutövningen ska utgöra hinder för legitimation är inte primärt patient-säkerhetshänsyn, utan syftet är i dessa fall att värna legitimationen som ”garantibevis” för att innehavaren är lämplig att utöva yrket (prop. 2009/10:210 s. 232). Ur samhällets synvinkel skulle bristande förtroende för enskilda yrkesutövares lämplighet att utöva sitt yrke kunna få återverkningar även på tilliten och förtroendet för hälso- och sjukvården i stort, vilket skulle kunna leda till allvarliga konsekvenser (a. prop. s. 112).

Hur lång tid som ska ha passerat för att det inte längre ska kunna hållas för troligt att ett allvarligt brott har inverkan på förtroendet för yrkesutövaren, måste som framgått bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. När det gäller de grövsta brotten förutsätts att användningen av undantagsregeln ska ske med restriktivitet (a. prop. s. 233). Det kan enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte uteslutas att omständigheterna vid vissa brott kan vara sådana att allmänhetens förtroende knappast låter sig återvinnas i den utsträckning som krävs för att få legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården. I andra fall kan det fordras en mycket lång tid av uppvisad skötsamhet för att det inte längre ska anses sannolikt att brottsligheten inverkar på förtroendet för yrkesutövaren.

AA begick de i målet aktuella brotten som ung man, varefter mer än tjugo år har passerat. Av utredningen i målet framgår att han inte återfallit i brott efter avtjänat straff och att hans levnadsförhållanden helt förändrats. I målet åberopas flera yttranden från behandlande läkare och psykologer, där det intygas att AA genomgått en mycket positiv personlig utveckling samt att denna förändringsprocess inte är reversibel. Risken för återfall i brott bedömdes redan före frigivningen vara låg. Såväl arbetskamrater som arbetsgivare har bekräftat att de hyser stort förtroende för AA som person och kollega samt att han varit mycket omtyckt och uppskattad på sina arbetsplatser.

Mål nr
3231-14

Högsta förvaltningsdomstolen ifrågasätter inte de uppgifter som lämnats om AAs personliga förhållanden. Den brottslighet han gjort sig skyldig till är emellertid av mycket allvarligt slag. Brottsens höga straffvärde har bl.a. motiverats av den hänsynslöshet och brutalitet han uppvisat, samt de psykiska men brottsoffren fått. När Socialstyrelsen 2012 prövade AAs ansökan om legitimation hade det gått åtta år sedan han frigavs villkorligt och tre år sedan prövotiden löpte ut. Trots den tid som numera förflutit och vad som framkommit rörande AAs ändrade personliga förhållanden, finner Högsta förvaltningsdomstolen att brottsligheten fortfarande kan antas påverka allmänhetens och myndigheternas förtroende för honom. Särskilda skäl att nu meddela AA legitimation som psykolog föreligger således inte, varför överklagandet ska avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Christer Silfverberg, Elisabeth Rynning, Inga-Lill Askersjö och Mahmut Baran.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Ulrika Melander.